

SELETUSKIRI

Sissejuhatus

Riigimetsa Majandamise Keskuse poolt majandatav Sagadi mõisa peahoone (muinsuskaitse registri nr. 15928) on väga populaarne pidulike sündmuste tähistamise koht. Põhilised üritused toimuvad peahoone suures saalis. Tänu intensiivsele kasutusele on saali põrand tänaseks halvas seisus.

Ajalooline ülevaade

Saali põrand kaeti esmakordselt tammepuust liistparketiga tõenäoliselt 1970. aastate lõpus kui mõisaansambel täielikult restaureeriti. Ajalooliselt oli saali põrand kaetud ruudukujuliselt paigutatud laudisega tõenäolise suurusega 2 x 2 m (fotod A-1 ja A-2), mis oli kinnitatud käsitsi tahutud alusplangutusele (fotod 4 ja 5). Viimane tuli ilmsiks kihtide lahti võtmisel saali kirdepoolse sissepääsu ukse juures (vt. joonise viide). Et nimetatud plangutus ei olnud ajalooline nn puhas põrand, viitab plangu küllaltki rohukas viimistlus ning suured vahed plankude vahel.

Olemasolev olukord

Saali põrand vajab uut restaureerimist 2001. aastal. Põrand restaureeriti selliselt, et ca 60% liistudest uuendati ning ülejäänud osas kasutati vanu parketiliiste. Paraku restaureeriti põrand ebakvaliteetselt täitmata liistude punn-sooned vaheliistudega täies ulatuses. Tagajärjeks oli liistude lahti tulemine või liistusoonte läbivajumine (vt. fotod 1 ja 2). Tingitud võis olla see ka sellest, et vanadel parketiliistudel puudusid kohati punn-sooned. Ka liistude ühe kaupa vahetamine ja kogu põranda lihvimine, mida on korduvalt tehtud, võib anda sama tulemuse.

Probleemsed kohad on lävepakud ning nende ümbrused, kus miskipärast on kasutatud kummalisi aluskihte – vineeri ja ehituspappi (vt foto 3). Tagajärjeks on liikuvad liistud ja purunenud liistude otsad (vt. foto 4).

Muinsuskaitiselised kaalutlused uue põrandakatte valikul

Ajaloolise põrandakatte laudisena taastamine pole ilmselt mõttekas. Sedavõrd intensiivse kasutusega saali põrand peab olema kõrgendatud vastupidavusega puidust.

1970 aastatel paigaldatud parketilahendus on küllalt maitsekas. Kalasabamustris laotud tammepuust liistparketti piirab rõhutatult kontrastne mahagon-tamm-mahagon vaheliist (foto 6) ning lõpetab sellega risti paigaldatud lippidest vöö. Lahendus oli ka Muinsuskaitse poolt sedavõrd aktsepteeritud, et 2005. aasta restaureerimisel seati tingimuseks, et 30% liistudest peab säilitatama. Selle tulemusena sündis küllalt omapärane lahendus, kus kalasaba ühtpidi oli liistude mõõt 110x220 (säilitatavad) ja teistpidi 120x240. Põhjuseks oli asjaolu, et säilitatavate liistude mõõtu ei olnud võimalik enam toota, või ei leitud tootjat.

Kokkuvõttes ei ole mõistlik juba välja kujunenud parketimustri lahendust muuta. Uueks punn-soon parketiliistude gabariidiks on valitud 120x240x28, materjaliks tamm.

Projektlahendus

Üldist

Saali parkett paigaldada analoogselt olemasolevaga vastavalt joonisele AE-1, kus detailil näidatud parketi liistude, vööde jm materjalid ning gabariidid.

Lammutustööd

Eemaldada põrandaliistud ning säilitada profiil analoogsete uute liistude valmistamiseks. Eemaldada lävepakud kõrvaltubade põrandakatteni.

Olemasolev parkett ja aluskihid eemaldada ajaloolise alusplangutuse ni. Kontrollida talade ja plangutuse vastupidavust ja seisundit. Kahjustuste (hallitus- seen-, putuka- ja mehaanilised kahjustused) ilmnemisel tuleb need välja lõigata ja proteesida. Seenkahjustuste puhul tuleb eemaldada ka plangutus taladeni, proteesida talad ja töödelda sisetöödeks mõeldud antiseptikuga. Alusplangutus vajadusel rihtida tasasuseni $\pm 5 \text{ mm}/3\text{m}^2$.

Aluskihtide ja parketi paigaldus

1. Ajaloolisele plangutusele paigaldada parketi aluskate TUPLEX või analoog;
2. Paigaldada soonega OSB plaat peitepea kruvidega TORX ZN 4x50. Plaadi sooned ühendada liimiga;
3. Paigaldada parkett vastavalt joonisele AE-1. Liistude paigaldamisel kasutada spetsiaalset liimi vastavalt tootja juhendile;
4. Paigaldada uste lävepakud parketiliistude paksusega koha järgi;
5. Paigaldatud parkett ja lävepakud lihvida peale liimi täielikku kuivamist;
6. Paigaldada piirdeliistud;
7. Parketi lõppviimistlemiseks kasutada õlivaha.

Lisatud fotode loetelu

FOTOD A-1, A-2 Saali fotod 20. sajandi algusest ca 1905...1907. Von Fock perearhiiv.

FOTO 1. Saali põranda üldvaade

FOTO 2. Kahjustatud ja vahetatud liistud

FOTO 3. Kahjustused lävepakkude ümbruses

FOTO 4. Kihistud õhukeste parketi servavöö liistude all

FOTO 5. Kihtide alt paljandunud alusplangutus

FOTO 6. Olemasoleva parketi nurgalahendus

SELETUSKIRJALE LISATUD FOTOD

FOTO A-1

FOTO A-1

FOTO 1. Saali põranda üldvaade

FOTO 2. Kahjustatud ja vahetatud liistud

FOTO 3. Kahjustused lävepakkude ümbruses

FOTO 4. Kihistud õhukeste parketi servavöö liistude all

FOTO 5. Kihtide alt paljandunud alusplangutus

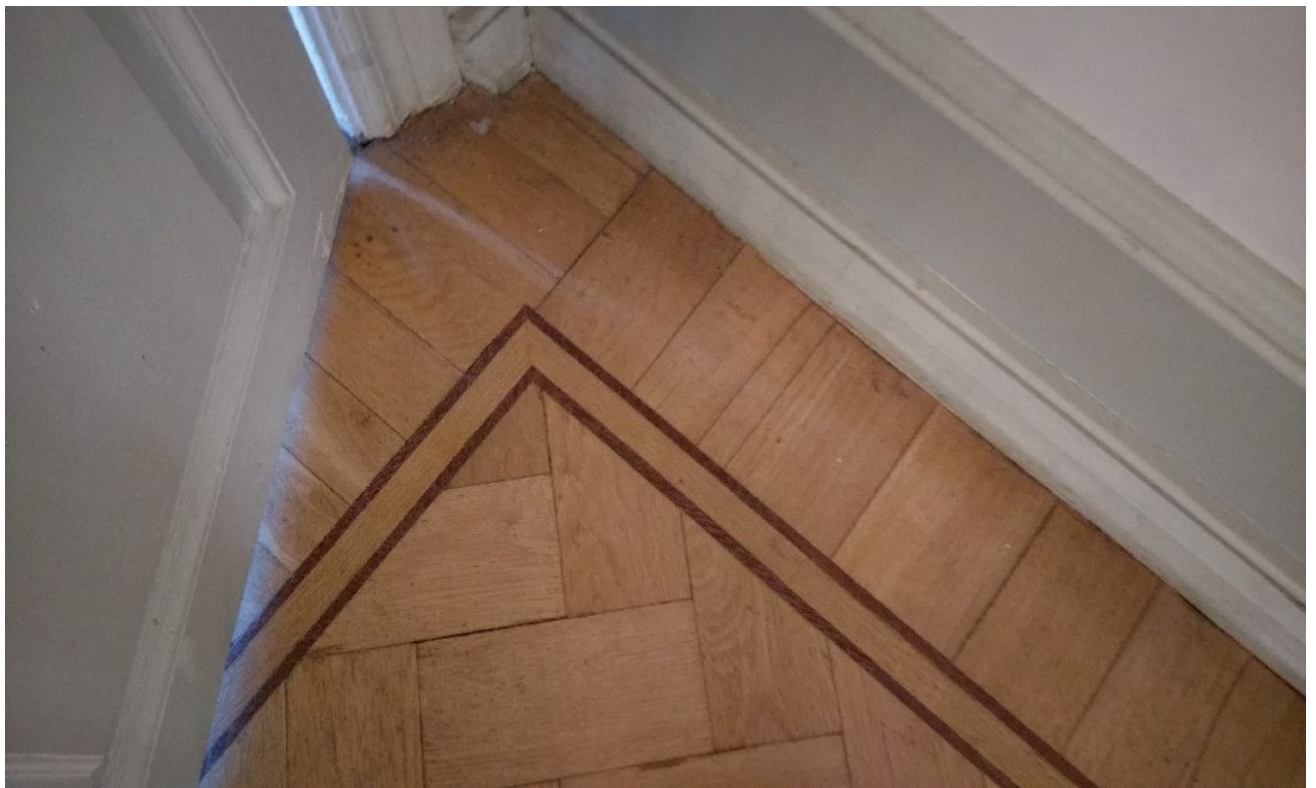

FOTO 6. Olemasoleva parketi nurgalahendus